

УДК 636.1.082

Волгіна Н.В., кандидат с.-г. наук, доцент
Волков Д.А., доктор с.-г. наук, професор
Луганський національний аграрний університет

ПРО НОВІ ПОЛОЖЕННЯ ТЕОРІЇ КОНСТИТУЦІЇ В КОНЯРСТВІ

Запропоновано новий погляд на теорію оцінки типів конституції коней різних порід. Вона містить ряд положень щодо визначення терміну «конституція», класифікації типів конституції, ототожнення екстер'єру та типу конституції, визначення міцності типу конституції коней.

Ключові слова: *тип конституції, проміри, індекси, роботоздатність, теорія, порода.*

Дані різних авторів (В. О. Вітт, 1934; П. М. Кулешов, 1937; І. Д. Манаків, Д. А. Волков, 1951) та результати наших власних досліджень свідчать про наявність тісного зв'язку робочої продуктивності та екстер'єру коней різних порід з типом конституції. Виділення за класичною теорією конституції значної кількості змішаних типів часто вводить в оману стосовно істинної міцності конституції. В результаті цього та при сукупній оцінці конституції з ознаками екстер'єру, оцінка типу коней носить формальний характер, а її результати не використовуються на практиці. Тому, метою даних досліджень була розробка нових положень теорії конституції в конярстві, що є актуальним питанням з точки зору важливості практичного використання результатів оцінки типу конституції коней в селекційно-племінній роботі.

Робота проводилася в Луганському національному аграрному університеті, племінних господарствах Луганської (кінні заводи Лимарівський, Новоолександрівський, Деркульський, Стрілецький) та Донецької (племінний репродуктор ПП «Ілліч-Агро Донбас» а/ц №10 ВАТ ММК ім. Ілліча) областей, Інституті тваринництва НААН України, м. Харків.

Об'єкт досліджень: поголів'я коней російської рисистої, новоолександрівської ваговної, чистокровної та української верхових порід (n=762). Предмет досліджень: типи конституції, робоча продуктивність, екстер'єрні та морфологічні показники коней. Методи досліджень: зоотехнічні (ретроспективний аналіз результатів племінної роботи; визначення промірів; оцінка екстер'єру і типу конституції), морфологічні (дослідження товщини шкіри та копитного рогу коней; вивчення морфо-фізіологічного складу крові), біометричні методи, аналітичні (результати оцінки типів конституції коней за даними різних вчених та практиків).

Результати наших досліджень показали, що єдина існуюча в конярстві оцірна оцінка конституції на практиці носить необґрунтований і формальний характер. Тобто, оцінку проводять суб'єктивно і не виражають в конкретних показниках. За отриманими даними нами обґрунтовано ознаки, які характеризують міцність типу конституції коней в залежності від напрямку їх продуктивності. На основі цього розроблено новий спосіб оцінки міцності типу конституції коней, який відповідає загальнобіологічним та породним особливостям коней і дозволяє враховувати межі їх певних ознак.

Були визначені спільні для всіх дослідних порід ознаки та такі, що відрізняються, бо пов'язані зі специфікою роботоздатності. Визначення міцності типу конституції коней за комплексом ознак згідно запропонованого способу дозволило

виділити коней, які мають найбільш міцний тип конституції в порівнянні з іншими тваринами дослідних групи в межах порід та виявили найбільш високу робочу продуктивність. У коней найміцнішого типу конституції середні показники більшості промірів, товщини шкіри та копитного рога. Ознаки, які в найбільшому ступені пов'язані з напрямом роботоздатності коней певної породи, мають найбільшу або найменшу величину.

Проведений нами розрахунок прогресу робочої продуктивності коней показав, що при формуванні батьківських пар з врахуванням міцності типу конституції спостерігається її значний прогрес, який в російській рисистій породі складатиме 0,82 сек, в чистокровній верховій – 0,48 сек, в новоолександрівській ваговозній – 0,29 бала. Порівняння промірів дослідних груп коней свідчить, про збільшення всіх промірів при відхиленні типу конституції від міцного до грубого, або сирого та про їх зменшення при посиленні ніжності, або порівняної сухості типу ($P \geq 0,95-0,999$).

Узагальнення результатів проведених досліджень дозволило розробити нову теорію оцінки типів конституції коней, яка включає наступні положення:

1. Конституція – це сукупна здатність організму коня до прояву високої роботоздатності за рахунок певних меж розвитку будови тіла, шкіри та її похідних, морфо-фізіологічного складу крові, сформована в процесі тісної взаємодії спадковості тварин та факторів зовнішнього середовища.
2. Розроблений спосіб визначення індексу міцності типу конституції, який характеризується певними вірогідними показниками і може бути з успіхом використаний в селекційній роботі з породами коней різних напрямів робочої продуктивності, що і підтвердив розрахунок прогресу їх роботоздатності.
3. Необхідність відокремлення оцінки типу конституції від оцінки екстер'єру. Теорією та практикою отримання видатних коней в різних породах доведено, що екстер'єрні недоліки (сирість суглобів, наливи кінцівок) не пов'язані з послабленням міцності типу конституції, або з наростанням його грубості і не можуть бути використані в якості характеристики типу.
4. Встановлено, що при відхиленні рівня розвитку промірів, індексів будови тіла, живої маси, товщини шкіри та копитного рогу за межі ($M-0,5\sigma$) спостерігається послаблення міцності типу конституції, а при збільшенні за ($M+0,5\sigma$) – наростання грубості типу конституції.

Розроблені нові положення теорії оцінки типів конституції в конярстві не суперечать класичній теорії, а вносять уточнення та узагальнення щодо особливостей коней різних напрямів робочої продуктивності. Отримані дані мають наукове і практичне значення в конярстві, бо обґрунтовані вірогідними показниками досліджень і підтверджені розрахунком прогресу роботоздатності коней різних порід та результатами впровадження у виробництво.